

Małgorzata Rzeszutek

Polski Instytut Podatków i Rachunkowości Sp. z o.o.
e-mail: go.rzeszutek@wp.pl

Łukasz Szydelko

Politechnika Rzeszowska
e-mail: lukaszsz@prz.edu.pl

METODA PODZIELONEJ PŁATNOŚCI I JEJ WPŁYW NA ZARZĄDZANIE PŁYNNOŚCIĄ FINANSOWĄ PRZEDSIĘBIORSTWA – WYBRANE ASPEKTY

THE INFLUENCE OF SPLIT PAYMENT TO FINANCIAL LIQUIDITY MANAGEMENT – THE CHOSEN ASPECTS

DOI: 10.15611/pn.2018.513.30
JEL Classification: M49, K34

Streszczenie: Podzielona płatność to jedna z najbardziej istotnych zmian, która została wprowadzona w nowym systemie rozliczeń bankowych pomiędzy przedsiębiorcami będącymi podatnikami podatku od towaru i usług. Podstawowym celem tej nowelizacji jest zapewnienie większej stabilności wpływów z tytułu podatku od towarów i usług oraz zapobieganie unikaniu płacenia podatku VAT, co zdaniem ustawodawcy powinno zapewnić większe bezpieczeństwo podatkowe, pewność prowadzenia działalności gospodarczej oraz zachowanie zasad konkurencji. Istota mechanizmu podzielonej płatności polega na tym, że płatność za nabyty towar lub usługę jest dokonywana w taki sposób, że zapłata odpowiadająca wartości sprzedaży netto (bez podatku VAT) jest płacona przez nabywcę na rachunek rozliczeniowy dostawcy, natomiast pozostała część odpowiadająca kwocie podatku VAT ma wpływać na specjalny rachunek bankowy dostawcy – rachunek VAT. Zastosowanie tego mechanizmu przez przedsiębiorców w rozliczeniach w istotny sposób wpływa na ich płynność finansową. Celem artykułu jest prezentacja metody podzielonej płatności, określenie jej wpływu na płynność finansową przedsiębiorstw oraz wskazanie konieczności zmian w stosowanych dotychczas metodach zarządzania płynnością finansową przedsiębiorstw. Realizacja tak postawionego celu wiązała się z wykorzystaniem krytycznego przeglądu literatury i przepisów prawnych jako metod badawczych.

Słowa kluczowe: metoda podzielonej płatności, podatek VAT, płynność finansowa.

Summary: Split payment is one of the most important changes that has been introduced in the new system of bank settlements between entrepreneurs being taxpayers of value added tax. The essence of the split payment mechanism is that the payment for purchased goods or

services is made in such a way that the payment corresponding to the net sales value is paid by the buyer to the supplier's invoice account, while the remaining part corresponding to the amount VAT, is to affect the special supplier's VAT account. The application of this mechanism by entrepreneurs in their settlements has a significant impact on their financial liquidity. The aim of this article is to present the method of split payment, to determine its impact on the company's financial liquidity and to indicate the need for changes in the methods of managing financial liquidity used so far. The implementation of such goals was related to the use of a critical review of literature and law regulations as research methods.

Keywords: split payment, value added tax, financial liquidity.

1. Wstęp

W polskim prawodawstwie wprowadzane są ciągle zmiany w zakresie prawa podatkowego. Wśród nowych zaproponowanych rozwiązań znajdują się również takie, które w bezpośredni sposób uderzają w systemy bankowe. W wyniku wprowadzonych przepisów powinny zostać wdrożone nowe metody rozliczeniowe do obrotu gospodarczego. Zmiany te mają służyć wzmocnieniu transparentności przelewów bankowych i ograniczeniu rozliczeń przedsiębiorców działających w tzw. szarej strefie. Istotny jest również wymiar podatkowy wprowadzanych rozwiązań. Kluczowa w tym zakresie staje się metoda podzielonej płatności (*split payment*). Należy przy tym zaznaczyć, że przepisy podatkowe wprowadzają dobrowolność stosowania tej metody.

Celem artykułu jest prezentacja metody podzielonej płatności, określenie jej wpływu na płynność finansową przedsiębiorstw oraz wskazanie konieczności zmian w stosowanych dotychczas metodach zarządzania płynnością finansową przedsiębiorstw. Realizacja tak postawionego celu wiązała się z wykorzystaniem krytycznego przeglądu literatury i przepisów prawnych jako metod badawczych.

2. Metoda podzielonej płatności w ujęciu podatkowym

Rozwiązanie dotyczące podzielonej płatności zostało wprowadzone ustawą z 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw [Ustawa 2017]. Metoda podzielonej płatności (*split payment*) sprowadza się w przedsiębiorstwie do dokonania płatności za nabyty towar lub usługę w taki sposób, że kwota odpowiadająca wartości netto jest płacona na rachunek rozliczeniowy dostawcy (lub jest rozliczana w inny sposób), natomiast pozostała część odpowiadająca kwocie podatku od towarów i usług jest płacona na specjalny rachunek dostawcy – rachunek VAT.

Mechanizm ten znajduje zastosowanie wyłącznie w odniesieniu do transakcji dokonywanych na rzecz innych podatników (tzw. transakcje B2B), co oznacza, że pozostaje bez wpływu na zakupy dokonywane przez podmioty nieprowadzące dzia-

łałności gospodarczej. Rozwiązanie to jest w tej chwili dobrowolne i leży w gestii nabywcy towarów lub usług. To on decyduje, czy stosować mechanizm podzielonej płatności (po jego stronie jest inicjatywa w tym zakresie).

Może się jednak zdarzyć, że przejście na mechanizm *split payment* będzie firmom narzucone. Jeśli na to rozwiązanie zdecydują się duże przedsiębiorstwa, to niejako wymuszą na swoich dostawcach podobne rozwiązanie (kluczowe w tym zakresie będą duże spółki Skarbu Państwa). W praktyce może się więc okazać, że na *split payment* przejdzie znaczna część, jeśli nie większość, przedsiębiorstw.

Uszczelnienie systemu podatkowego jest głównym powodem wprowadzenia tej formy płatności. Jest to swoista rewolucja w płatnościach VAT. Środki zgromadzone na rachunku VAT będą mogły być wypłacone wyłącznie w celu dokonania wpłaty VAT do Urzędu Skarbowego bądź też płatności VAT na rachunek VAT dostawcy lub zwrotu kwoty VAT (wynikającej z korekty). Jedynie na pisemny, uzasadniony wniosek podatnika Naczelnik Urzędu Skarbowego będzie mógł wyrazić zgodę, w drodze postanowienia, na inne przeznaczenie środków zgromadzonych na rachunku VAT przedsiębiorstwa (w ciągu 60 dni).

Podatnik nie będzie miał obowiązku informowania kontrahenta lub organów skarbowych o wyborze dokonania płatności w opisywany sposób. Ponadto skorzystanie z opcji *split payment* nie będzie wiązało się z zawieraniem przez podatnika jakiegokolwiek umowy na otwarcie kolejnego rachunku bankowego. Zakres podejmowanych działań przez przedsiębiorstwo w takim przypadku ograniczać się będzie tylko do odpowiedniego uzupełnienia przelewu w banku (lub SKOK-u), za pośrednictwem którego realizowana jest płatność za otrzymaną fakturę, co w rezultacie ma sprowadzić się do wskazania w nim:

- całości lub części kwoty podatku wynikającej z faktury,
- całości lub części kwoty wartości sprzedaży brutto,
- numeru faktury lub faktury korygującej, której dotyczy płatność,
- numeru, za pomocą którego dostawca towaru lub usługodawca jest zidentyfikowany na potrzeby podatku od towarów i usług.

Następnie bank lub Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa dokona czynności mających na celu przekazanie wpłacanej kwoty na właściwe konta Urzędu Skarbowego, a mianowicie kwotę odpowiadającą kwocie podatku na rachunek VAT, natomiast pozostałą kwotę na rachunek rozliczeniowy odbiorcy [Ustawa 1997a].

Stosowanie mechanizmu podzielonej płatności przez podatników wiąże się z korzyściami, które proponuje ustawodawca. Są to m.in.:

1. Brak stosowania podwyższonych odsetek od zaległości w VAT.
2. Przyspieszony zwrot VAT.
3. Brak sankcji VAT i zasady solidarnej odpowiedzialności.
4. Wcześniejsza zapłata VAT.

Ustawa wprowadza rezygnację ze stosowania podwyższonych odsetek za zaległości w VAT powstałych za okres, za który podatnik w złożonej deklaracji podatko-

wej wykazał kwotę podatku naliczonego, której 95% wynika z faktur zapłaconych z zastosowaniem mechanizmu podzielonej płatności (z wyłączeniem sytuacji, gdy zaległość podatkowa przekracza dwukrotność podatku naliczonego).

W przypadku gdy podatnik wraz z deklaracją złoży do urzędu skarbowego wniosek o zwrot nadwyżki podatku na swój rachunek VAT, Urząd Skarbowy będzie zobowiązany do dokonania zwrotu VAT w ciągu 25 dni (bez możliwości przedłużenia terminu). Naczelnik Urzędu Skarbowego nie wyrazi zgody na przelanie środków z rachunku VAT na rachunek rozliczeniowy podatnika w przypadku, gdy [Ustawa 1997b]:

- zachodzi uzasadniona obawa, że zobowiązanie podatkowe z tytułu podatku nie zostanie wykonane, w szczególności gdy podatnik trwale nie uiszcza wymagalnych zobowiązań z tytułu tego podatku lub dokonuje czynności polegających na zbywaniu majątku, które mogą utrudnić lub udaremnić egzekucję lub
- w trakcie prowadzonego wobec podatnika postępowania podatkowego w zakresie podatku zachodzi uzasadniona obawa określenia zaległości podatkowej w podatku lub ustalenia dodatkowego zobowiązania podatkowego w podatku, lub
- weryfikacja zasadności złożonego przez podatnika wniosku wskazuje, że zachodzi uzasadniona obawa wystąpienia zaległości podatkowej w podatku.

Na podatnika wybierającego mechanizm podzielonej płatności nie będzie nakładana sankcja VAT (do kwoty podatku naliczonego wynikającej z otrzymanej faktury zapłaconej z zastosowaniem mechanizmu podzielonej płatności), jak również nie znajdą zastosowania przepisy dotyczące solidarnej odpowiedzialności nabywcy za zobowiązania podatkowe sprzedawcy.

Jeżeli podatnik skorzysta z wcześniejszej zapłaty podatku z rachunku VAT, kwota zobowiązania będzie zmniejszona o kwotę obliczoną na podstawie zaproponowanego wzoru, uzależnioną od kwoty zobowiązania, stopy referencyjnej NBP oraz terminu, w jakim zobowiązanie zostanie uregulowane.

Mechanizm *split payment* stanie się również formą zarządzania ryzykiem podatkowym w przedsiębiorstwie, wprowadzając zabezpieczenia przed nieświadomym uczestnictwem podatnika w karuzelach podatkowych. Podatnik stosując wymieniony mechanizm, unika konieczności weryfikacji, czy jego kontrahent w ogóle rozlicza się z organem podatkowym z tytułu powstałego zobowiązania podatkowego w VAT. W przypadku podatników, którzy będą stosować metodę podzielonej płatności, nie będą miały zastosowania regulacje związane ze stosowaniem dodatkowego zobowiązania podatkowego oraz nie będą miały zastosowania przepisy o odpowiedzialności solidarnej, zawarte art. 105a ustawy o podatku od towarów i usług [Ustawa 2004].

Do czasu wejścia w życie tego mechanizmu podatnicy mają w obowiązku dokładanie należytej staranności w zakresie weryfikacji swoich kontrahentów, ich statusu podatkowego, zaległości podatkowych itp. Jednak orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyraźnie wskazuje, iż kwestia, czy podatek VAT na-

leżny od wcześniejszych lub późniejszych transakcji sprzedaży dotyczących danych towarów został wpłacony do budżetu państwa, czy też nie, nie ma wpływu na prawo podatnika do odliczenia podatku naliczonego dotyczącego innej, konkretnej transakcji podlegającej opodatkowaniu VAT [Wyrok 2006].

3. Rozwiązania informatyczne mające wpływ na stosowanie metody podzielonej płatności

W związku z tym, że mechanizm podzielonej płatności może być stosowany przez nabywcę bez wiedzy i zgody dostawcy, konieczne jest wprowadzenie narzędzi informatycznych pozwalających śledzić płatności – w szczególności pod kątem wiązania należności kontrahentów z wyciągami bankowymi.

Problemem w stosowaniu tego mechanizmu może być u danego podatnika posiadanie wielu rachunków w jednym banku, gdyż wydzielony rachunek VAT nie będzie przypisany do każdego rachunku, tylko przeznaczony do wpłat VAT z każdej płatności, niezależnie od tego, na jaki rachunek bankowy podatnika w danym banku została dokonana.

Nabywca decydujący się na zapłatę poprzez *split payment* powinien także pamiętać o tym, że z mechanizmu podzielonej płatności będzie mógł skorzystać tylko dla pojedynczych faktur (brak możliwości zastosowania mechanizmu w przypadku dokonywania płatności w tzw. paczkach) i tylko wtedy, gdy płatność dokonywana będzie w formie przelewu (co wyklucza możliwość jego wykorzystania przy zapłacie gotówkowej czy przy użyciu kart płatniczych).

Zastosowanie mechanizmu *split payment* nie wpłynie na sposób dokonywania zapisów na kontach w księgach rachunkowych w związku z otrzymaniem czy wystawieniem faktury. Zmieni się jednak sposób księgowania związany z obciążeniem i uznaniem rachunku VAT. Stan rachunku VAT powinien być ewidencjonowany dla celów księgowych. Może to oznaczać konieczność stworzenia dodatkowego analitycznego konta zespołu 1 (rachunek VAT). Przykładowo w związku z otrzymaniem zapłaty u sprzedawców pojawi się konieczność księgowania dwóch przelewów, tj. na bieżący rachunek bankowy i na rachunek VAT. Poza wskazaną zmianą sposobu księgowania podatnicy powinni dostosować swoje systemy finansowo-księgowe do obsługi przelewów w mechanizmie podzielonej płatności, tak aby możliwe było prawidłowe wygenerowanie komunikatu przelewu.

4. Metoda podzielonej płatności a zarządzanie płynnością finansową przedsiębiorstw

Metoda podzielonej płatności w istotny sposób będzie wpływać na inne niż podatkowe obszary funkcjonowania przedsiębiorstw. Ustawodawca kierujący się wyłącznie uszczelnieniem wpływów z tytułu podatku VAT nie uwzględnił faktu, że w więk-

szości mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw VAT należny był i jest do dziś jednym z kluczowych elementów finansowania działalności. Sprzyja temu system rozliczania podatku VAT, w którym zobowiązanie z tego tytułu jest regulowane w miesiącu następnym po jego powstaniu.

Podatek VAT należny ma również kluczowe znaczenie w zarządzaniu płynnością finansową przedsiębiorstw i wpływa w istotny sposób na zarządzanie środkami pieniężnymi. Przy czym samo zarządzanie środkami pieniężnymi jest niezbędne do prawidłowego funkcjonowania przedsiębiorstw i z pewnością przyczynia się do wzrostu ich wartości [Sierpińska, Wędzki 2001].

Efektywność gospodarowania środkami pieniężnymi uzależniona jest od wyznaczenia optymalnego stanu środków pieniężnych. „Szycie na miarę” w tym zakresie powinno być kluczowe. Stan środków pieniężnych w przedsiębiorstwie nie może być zbyt wysoki ani zbyt niski. Należy zauważyć, że wysoki poziom środków pieniężnych w relacji do zapotrzebowania zmniejsza w jakimś zakresie ryzyko utraty płynności. W sytuacji kiedy występuje zbyt niski poziom środków pieniężnych, mogą wystąpić trudności z regulowaniem bieżących zobowiązań [Kreczmańska-Gigol 2015]. Z punktu widzenia wpływów, którymi może dysponować przedsiębiorstwo, wprowadzenie mechanizmu podzielonej płatności w pewnym sensie ogranicza rozporządzalność VAT-em należnym, a co za tym idzie, negatywnie wpływa na bieżącą spłatę zobowiązań w tych przedsiębiorstwach. Rośnie w tej sytuacji ryzyko utraty płynności. Jego ograniczenie wiąże się z wprowadzeniem wielu procedur. Powinno się przede wszystkim w tym obszarze uwzględnić [Kreczmańska-Gigol 2015]:

- prognozowanie przepływów pieniężnych,
- monitoring należności i zobowiązań,
- weryfikację transakcji finansowych,
- zarządzanie saldami rachunków bankowych,
- stałą kontrolę ryzyka utraty płynności,
- dysponowanie zebranymi informacjami w celu optymalnego wykorzystania środków pieniężnych.

Należy zauważyć, że wprowadzenie mechanizmu podzielonej płatności z pewnością doprowadzi do tego, że te procedury będą musiały być skorygowane zarówno w obszarze prognozowania, monitoringu, kontroli, zarządzania, jak i wykorzystania dostępnych środków pieniężnych.

Oprócz procedur, w każdym przedsiębiorstwie powinny być również określone strategie zarządzania środkami pieniężnymi. Można w tym zakresie wyróżnić [Michalski 2010]:

- strategię konserwatywną,
- strategię agresywną,
- strategię umiarkowaną.

W strategii konserwatywnej charakterystyczne jest to, że w przedsiębiorstwie utrzymywany jest wysoki poziom środków pieniężnych. Najczęściej zobowiązania

krótkoterminowe z nadwyżką pokryte są przez aktywa bieżące. W takiej sytuacji nie ma potrzeby poszukiwania obcych źródeł finansowania.

W przypadku strategii agresywnej należy założyć, że utrzymywany jest w przedsiębiorstwie minimalny poziom środków pieniężnych zgodny z przyjętą strategią finansową. Charakterystyczne jest również to, że aktywa bieżące nie pokrywają w pełni krótkoterminowych zobowiązań.

Natomiast w sytuacji zarządzania środkami pieniężnymi zgodnie ze strategią umiarkowaną przyjmuje się najczęściej utrzymywanie środków pieniężnych w przedsiębiorstwie na średnim poziomie. Średnia ta powinna być wyliczona na podstawie danych historycznych. Przyjmuje się również w takiej sytuacji, że zgodnie ze strategią umiarkowaną aktywa bieżące będą pokrywać dokładnie zobowiązania krótkoterminowe [Michalski 2010]. W praktyce jest to bardzo trudne w realizacji.

W przypadku wprowadzenia mechanizmu podzielonej płatności może okazać się, że w wielu przedsiębiorstwach nie będą mogły być zastosowane używane do tej pory strategie zarządzania środkami pieniężnymi. Z pewnością może to doprowadzić do ich aktualizacji, korekt lub wyboru innych strategii.

Należy także zauważyć, że strategię zarządzania środkami pieniężnymi powinny być powiązane ze stosowanymi modelami zarządzania gotówką. W teorii i praktyce zarządzania finansami przedsiębiorstw wprowadzono w tym obszarze wiele podejść. Na uwagę zasługują modele [Śnieżek, Wiatr 2015]: Baumola, Beranka, Millera-Orra i Stone'a.

Funkcjonowanie przedsiębiorstw, które mają do czynienia z mechanizmem podzielonej płatności, może wiązać się w tym zakresie z korektą wyznaczonych punktów (poziomów) w stosowanych modelach.

W przypadku stosowania podzielonej płatności używane strategie zarządzania środkami pieniężnymi oraz modele zarządzania gotówką w istotny sposób mogą zmniejszyć ryzyko utraty płynności przez przedsiębiorstwa. Determinują w pewnym zakresie dobór metod zarządzania środkami pieniężnymi. Kluczowe w tym obszarze są z pewnością metody [Kreczmańska-Gigol 2015]:

- umożliwiające przyspieszenie wpływów pieniężnych,
- pozwalające na dopasowanie wpływów i wydatków pieniężnych,
- dzięki którym możliwe jest regulowanie przejściowych niedoborów środków pieniężnych oraz lokowanie ich okresowych nadwyżek,
- prognozowania wpływów i wydatków,
- gospodarowania „środkami pieniężnymi w drodze”,
- umożliwiające właściwe terminowanie rozliczeń zobowiązań wobec dostawców,
- optymalizacji wykorzystania nadwyżek środków pieniężnych,
- przeciwdziałania „mrożeniu środków pieniężnych” w wybranych składnikach aktywów,
- podnoszące bieżącą alokację wpływów poprzez automatyzację kontroli wpłat oraz użycie elektronicznych systemów bankowych,

- bazujące na zastosowaniu rachunków bankowych dla poprawy efektywnego zarządzania gotówką oraz wykorzystaniu skoordynowanego zarządzania środkami pieniężnymi znajdującymi się na różnych rachunkach bankowych.

Natomiast w praktyce nie zawsze te metody muszą przynosić efekty. Może się okazać, że „brakujący kapitał” („zamrożony kapitał”) z podatku VAT należnego w metodzie podzielonej płatności będzie musiał być uzupełniony. Wiązać się to będzie z podniesieniem kapitału własnego lub/i wykorzystaniem kapitału obcego. Mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa w obecnych czasach, zdaniem autorów, nie są do końca przygotowane na zaciągnięcie dodatkowych kredytów czy pożyczek.

5. Zakończenie

Wprowadzenie mechanizmu podzielonej płatności w Polsce jako tzw. dobrej praktyki i zachęty w postaci obniżenia sankcji z tytułu podatku VAT dla podatników z pewnością przyczyni się do upowszechnienia tego rozwiązania. Prognozujemy, że coraz więcej dużych przedsiębiorstw (w tym Skarbu Państwa), średnich, małych i mikrojednostek będzie stosowało ten mechanizm.

Wprowadzenie mechanizmu podzielonej płatności doprowadzi z pewnością do aktualizacji i korekt stosowanych strategii, modeli i metod zarządzania środkami pieniężnymi. Dla jednostek mających problemy z płynnością wiązać będzie się to z zaciąganiem dodatkowych krótkoterminowych zobowiązań (kredytowych czy pożyczkowych) obrotowych lub na bieżącą działalność.

Literatura

- Kreczmańska-Gigol K., 2015, *Płynność finansowa przedsiębiorstwa. Istota, pomiar, zarządzanie*, Difin, Warszawa.
- Michalski G., 2010, *Strategiczne zarządzanie płynnością w przedsiębiorstwie*, CeDeWu, Warszawa.
- Sierpińska M., Wędzki D., 2001, *Zarządzanie płynnością finansową w przedsiębiorstwie*, PWN, Warszawa.
- Śnieżek E., Wiatr M., 2015, *Przepływy pieniężne*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Ustawa z 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2018 r. poz. 62.
- Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, Dz.U. z 2017 r. poz. 1221.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. (a) – Prawo bankowe, Dz.U. z 1997 r. Nr 140, poz. 939 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. (b) – Ordynacja podatkowa, Dz.U. z 1997 r. Nr 137, poz. 926 z późn. zm.
- Wyrok ETS z 12.01.2006 r. w połączonych sprawach *Optigen Ltd, Fucrum Electronics Ltd, Bond House Systems Ltd v. Commissioners of Customs & Excise*, C-354/03, C-355/03 oraz C-484/03.